

Yetkin Mühendislik Ne Getirir?

Özgün KÜÇÜKOĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi

"Tüm ülkede kişiler ve kamu yararı ile etik ilkelerine uygun, bilimsel gerekler ve çağdaş tekniklere dayalı, üstün nitelikli ve güvenilir mühendislik hizmetlerinin sunulması ve bu hizmetlerle ilgili yanlış uygulamaların önlenmesini sağlamak" (1)

Yukarıdaki cümle, TMMOB tarafından hazırlanan ve meclise tasarı olarak gönderilen yetkin mühendislik yasaasının amacı olarak yazılmıştır.

Ancak uzun zamandır üzerinde oldukça geniş tartışmalar dönse de içeriği hala –özellikle de geleceğin mühendis adayları olan mühendislik öğrencileri tarafından tam olarak bilinmeyen, yeterli bilgi verilmediği için bilinme şansı da olmayan- bu konu, şu gün itibariyle yasalaşma aşamasında. Yüz binlerce kişiyi etkileyecek olan bu tasarının üstte yasa amacı olarak konulan "güzelleme"nin ötesinde hangi amaçları taşıdığını sizlerle paylaşmak istedik.

Konunun en bilinen yönü bundan sonra mühendislik bölümü öğrencilerinin diplomalarında mühendistir yazmayacağı. Yasa tasarısında doğrudan böyle bir ibare yer almasa da geçen seneden itibaren birçok üniversitenin YÖK'ün kararı doğrultusunda başlattığı uygulamalar bunun açık bir kanıtı oldu.ODTÜ'nün de katılımıyla şu anda İTÜ hariç bütün üniversiteler mühendislik diploması vermiyor (İTÜ'lüler hemen sevinmesinler. Nedenlerine değineceğiz). Tasarı savunucularınca sadece teknik bir nokta olarak gösterilmeye çalışılan bu değişim, aslında yasanın nasıl bir süreç başlatacağıyla ilgili güzel ipuçları sunuyor.

Türkiye'de gerek mühendislik eğitiminin kali-

tesizliği gerekse üniversite sonrası iş bulmada yaşanan sorunlar herkesin malumu. Yasaıyla ortaya konulan yeniden yapılandırmanın sadece teknik bir olgu gibi gösterilmesinin temel malzemesi de zaten bu olumsuzluklar. Yani, mühendislik diploması vermek ortadan kalkıyor yada zorunlu staj getiriliyor gibi karşı çıkışlara verilen cevap asıl olarak pratik böyle. Ancak bir yasanın tüm bu düzenlemeyi yeniden oluşturması eğitim sisteminin yetersizliklerinin getirdiği olumsuzluklardan bambaşka bir şeydir ve pratiği de ciddi şekilde farklılaştırır.

İlk olarak üniversitelerin mühendislik diploması vermesini sağlayan şey, verdikleri eğitimin belli bir nitelik taşıması gerektiğinin bir ön koşul olmasındandır oysa bu yasaıyla birlikte

üniversitelerin asıl sorumluluklarından biri olan bu eğitim niteliği ortadan kaldırılıyor. Bunun yerine kişinin kendini 3 yıldan 5 yıla kadar tartışılan bir düzlemde kişinin kendini bir sınavla ispatlaması ortaya konuyor.

Oysa basit bir mantıkla bile yetkin mühendislik tanımı yapılırken ortaya konan şu cümlenin "Yetkin mühendis, meslek bilgisi ve yeteneği ile, meslekte deneyim ve birikimi ile, kişiliği ve etik anlayışı ile, belli bir olgunluk düzeyine eriştiğini, girdiği sınavlarda gösterdiği başarı ve sunduğu dosyada sergilediği başarılı mühendislik birikimi ile kanıtlamış mühendistir. Yetkin mühendisin büyük başarılarına imza koymuş bir dahi olması gerekmez.; yaptığı işleri körü körüne yapmayan, yaptığı sıradan işleri bile ne yaptığını bilerek ve mühendis zekasını kullanarak yapan bir mühendis olması yeterlidir"(2) neden yetkin mühendis yazılan yerlere üniversite mezunu yazmadığı sorulabilir. Bu durum doğrudan eğitim politikalarını etkileyen bir sonuç yaratacaktır, zaten niteliksizliğinden yakınılan eğitimin daha nitelikli hale getirilmesi için neden kalmayacak, zaten iş başka bir noktaya havale edilmiş olacaktır.

İkinci olarak, mühendislik eğitiminin hatta eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesini ve daha nitelikli bir hale getirilmesini önümüze koymadığımız zaman, karşımıza staj konusu çıkıyor. Yasa, yetkin mühendislik diplomasının alınabilmesi için, 3 ila 5 yıl arasında değişen sürede staj yapılması gerektiğini söylüyor. Bu durum öğrenciler açısından değerlendirildiğinde, durumun vahameti ortada. 4 yıl lisans eğitimi gördükten sonra, bir o kadar yıl daha eğitimin devam etmesi söz konusu. Öğrenmek elbette ömür boyu sürer. Hatta mesleği icra ederek öğrenmek ayrı bir bakış açısı kazandırır.

Ancak bu, üniversite eğitimi sırasında sağlanmalıdır. Bu eğitim mezun olduktan sonra alındığı zaman öğrencilik hayatı sürüyor ve bir şekilde asgari ücretle çalışılmak zorunda kalınıyor. Bu duruma işverenler gözünden baktığımız zaman ise tablo biraz daha genişliyor ve kazançlı taraf ortaya çıkıyor.. Üniversitelerden mezun olmuş binlerce kişi (mühendis) ucuzca çalıştırılmak üzere piyasaya çıkıyor. Böylece, işverenler, yetkin olmayan mühendisleri çalıştıracak ve İTÜ'den mezun olanlar gibi diploması olanlar ise iş bulmakta zorlanacaklar. Özel-

likle Türkiye'de mühendislik, teknoloji geliştirmek için değil, var olan teknolojiyi kullanmak şeklinde icra edildiği için, bir mühendisin işi öğrenmesi en fazla 1 ay sürüyor. Bu durumu da göz önünde bulundurduğumuzda, binlerce stajyer ucuz işgücü olarak kullanılmak üzere işverenin hizmetine sunuluyor.

Bu sonuca çok çabuk ulaştığımız düşünülebilir. Ancak, özellikle iki şey bu yasanın, biz öğrenciler için ve yeni mezun olmuş mühendisler için pek hayırlı olmadığını gösteriyor. Birincisi, bugüne kadar yapılan bütün uygulamaların hiç birinin öğrencinin lehine ve bilimsel eğitimi geliştirecek yönde olmamasıdır. Bu uygulamaların sonucunda, eğitim parayla satın alınmaya başlanmış, kantin - yemekhane fiyatları artmış, bir çok üniversite işsiz adaylarının yetiştiği "tabela üniversiteleri" haline gelmiştir. Kısacası eğitim, sermayenin talepleri doğrultusunda şekillenmiştir. Bu, başka bir yazının konusu olabilir ancak şunu söyleyebiliriz ki; yapılanlar, yapılacakların teminatıdır. İkinci şey ise, yetkin mühendislik yasının çıkma nedeninin, söylendiği gibi "mühendislik hizmetlerini geliştirmek" olmamasıdır. Yetkin mühendisliği savunanların hiç biri GATS'tan (Hizmet Ticareti

Genel Anlaşması) bahsetmiyor. Oysa yetkin mühendislik de dahil olmak üzere bir çok düzenleme uluslar arası anlaşmalarla hazırlandığı bilinen bir gerçek. Ortada Türkiye'nin de dahil olduğu ve 2010 yılına kadar tamamlanmak zorunda bulunduğu bir anlaşma var (3). Ve bu anlaşma DTÖ'nün (Dünya Ticaret Örgütü) ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiği; eğitim, sağlık gibi kamusal alanların özelleştirilmesini gündemine aldığı bir anlaşma. Dünya Ticaret Örgütü'nün Türkiye'deki mühendislik eğitiminin kalitesinin derdine düşmeyeceğine göre, yaşanacakların mühendislerin lehine olmadığı ortada.

**İşverenler gözünden
baktığımız zaman ise tablo
biraz daha genişliyor ve
kazançlı taraf ortaya
çıkıyor.. Üniversitelerden
mezun olmuş binlerce kişi
(mühendis) ucuzca çalıştırıl-
mak üzere piyasaya çıkıyor.**

Ayrıca, yetkin mühendislik yasaasının getireceği sonuçlardan biri de sertifika kurslarının uygulanmasıdır. "sermaye, işgücü piyasasında nitelikli eleman istiyor. "Ben artık bilgi/knowledge değil, sadece beceri-donanım/skill istiyorum. İşe geldiğinde, vatandaşın, tarih bilgisi, sanat yeteneği olması beni ilgilendirmiyor. Esnek, uyum yeteneği olan, her işin şartlarına göre kendini konumlandıran, ama daha da önemlisi değişimlere de ayak uydurmak için sürekli kendini eğiten (yaşam boyu eğitim) bir emek istiyorum" diyor" (4). Bu kursların kimlere hizmet vereceğine gelmeden önce bir noktanın altını çizmekte yarar var. Türkiye'de eğitimde

eşitlik yoktur. Herkes aynı sınava giriyor, başarılı olan daha iyi okullara gidiyor söylemi geçersizdir. Lisede hatta ortaokulda yaygınlaşan dersane kültürü dershaneye gidemeyenleri maratonda elemektedir. Yasada herkesin eğitim hakkı vardır denmesine rağmen, objektif olarak parası olanın eğitim hakkı var demek daha doğru oluyor (İTÜ, Boğaziçi gibi üniversitelerde, otoparkın dolu olmasının nedeni de budur). Bu gerçekliği göz önünde bulundurduğumuz zaman, mezun olduktan sonra 5 sertifika alabilen, 3 sertifika alabilenden daha başarılı olarak nitelendirilecek.

Şimdi karşımızda, uluslar arası eğitim politikalarıyla bağlantılı, biz mühendis adaylarını asgari ücrete yakın bir ücretle çalıştırılacağı, sertifika satın almak için uğraşacağımız bir tablo var. Bu durumda ne yapmamız gerekir? Her şeyden önce, bizden habersiz çıkarılmaya çalışılan bu yasanın sürecini takip etmeliyiz. Bu konu hepimizin geleceğini etkileyeceği için yetkin mühendisliği çeşitli platformlarda ve kendi aramızda tartışmalıyız. Mühendislik eğitimi nitelikleştirmek için neler yapabiliriz sorusuna cevap aramalıyız. Bireysel kurtuluşu değil, herkes için iyi olanı düşünmeliyiz.

KAYNAKLAR

(1) Yetkili Mühendis, Mimar ve Şehir Planlamacılarının Belirlenmesi ve Belgelendirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı (TMMOB)

(2)TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Yetkin Mühendislik Uygulaması Broşürü

(3)-(4) Eğitim ve İstihdam Politikalarına Toplu Bir Bakış – Fuat Ercan